

Наукoвi перспективи
Видавничa група

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

*v rámci publikační skupiny
Scientific Publishing Group*

***Svazek XLIV mezinárodní
kolektivní monografie***

Česká republika
2024

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. (Česká republika)
Středoevropský vzdělávací institut (Bratislava, Slovensko)
Národní institut pro ekonomický výzkum (Batumi, Gruzie)
Al-Farabi Kazakh National University (Kazachstán)
Institut filozofie a sociologie Ázerbájdžánu Národní akademie věd
(Baku, Ázerbájdžán)
Institut vzdělávání Ázerbájdžánské republiky (Baku, Ázerbájdžán)
Batumi School of Navigation (Batumi, Gruzie)
Regionální akademie managementu (Kazachstán)
Veřejná vědecká organizace „Celokrajinské shromáždění lékařů ve veřejné správě“
(Kyjev, Ukrajina)
Nevládní organizace „Sdružení vědců Ukrajiny“ (Kyjev, Ukrajina)
Univerzita nových technologií (Kyjev, Ukrajina)

v rámci publikační skupiny Publishing Group „ Vědecká perspektiva “

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIV mezinárodní kolektivní monografie

Česká republika
2024

International Economic Institute s.r.o. (Czech Republic)
Central European Education Institute (Bratislava, Slovakia)
National Institute for Economic Research (Batumi, Georgia)
Al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)
Institute of Philosophy and Sociology of Azerbaijan National Academy of Sciences
(Baku, Azerbaijan)
Institute of Education of the Republic of Azerbaijan (Baku, Azerbaijan)
Batumi Navigation Teaching University (Batumi, Georgia)
Regional Academy of Management (Kazakhstan)
Public Scientific Organization "Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public
Administration" (Kyiv, Ukraine)
Public Organization Organization "Association of Scientists of Ukraine" (Kyiv, Ukraine)
University of New Technologies (Kyiv, Ukraine)

within the Publishing Group "Scientific Perspectives"

MODERN ASPECTS OF SCIENCE

44- th volume of the international collective monograph

Czech Republic
2024

<https://doi.org/10.52058/44-2024>

UDC 001.32: 1/3] (477) (02)
C91

Vydavatel:

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.
se sídlem V Lázních 688, Jesenice 252 42
IČO 03562671 Česká republika
Zveřejněno rozhodnutím akademické rady

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. (Zápis č. 124/2024 ze dne 7. červen 2024)

Monografie jsou indexovány v mezinárodním vyhledávači Google Scholar

Recenzenti:

- Karel Nedbálek** - doktor práv, profesor v oboru právo (Zlín, Česká republika)
Markéta Pavlova - ředitel, Mezinárodní Ekonomický Institut (Praha, České republika)
Iryna Zhukova - kandidátka na vědu ve veřejné správě, docentka (Kyjev, Ukrajina)
Yevhen Romanenko - doktor věd ve veřejné správě, profesor, ctěný právník Ukrajiny (Kyjev, Ukrajina)
Humeir Huseyn Akhmedov - doctor of pedagogical sciences, professor (Baku, Azerbaijan);
Oleksandr Datsiy - doktor ekonomie, profesor, čestný pracovník školství na Ukrajině (Kyjev, Ukrajina)
Jurij Kijkov - doktor informatiky, dr.h.c. v oblasti rozvoje vzdělávání (Teplice, Česká republika)
Vladimír Bačišin - docent ekonomie (Bratislava, Slovensko)
Peter Ošváth - docent práva (Bratislava, Slovensko)
Oleksandr Nepomnyashy - doktor věd ve veřejné správě, kandidát ekonomických věd, profesor, řádný člen Vysoké školy stavební Ukrajiny (Kyjev, Ukrajina)
Dina Dashevská - geolog, geochemik Praha, Česká republika (Jeruzalém, Izrael)

Tým autorů

C91 Moderní aspekty vědy: XLIV. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2024. str. 454

Svazek XLIV mezinárodní kolektivní monografie obsahuje publikace o: utváření a rozvoji teorie a historie veřejné správy; formování regionální správy a místní samosprávy; provádění ústavního a mezinárodního práva; finance, bankovníctví a pojišťovnictví; duševní rozvoj osobnosti; rysy lexikálních výrazových prostředků imperativní sémantiky atd.

Materiály jsou předkládány v autorském vydání. Autoři odpovídají za obsah a pravopis materiálů.

© Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2024
© Publishing Group „Vědecká perspektiva“, 2024
© autoři článků, 2024

OBSAH

PŘEDMLUVA

ODDÍL 1. VEŘEJNÁ SPRÁVA

§1.1 ВІЙСЬКОВА ПОЛІЦІЯ БУДЕ НАДІЛЕНА ШИРОКИМИ ПРАВАМИ (Романенко Є.О., Збройні Сили України, Літвін Л.Ю., НАДПСУ).....10

§1.2 В УКРАЇНІ ЗНИЖУЄТЬСЯ РІВЕНЬ СПОЖИВАННЯ ТА НЕЛЕГАЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ ТЮТЮНОВИМИ ВИРОБАМИ (Романенко Є.О., Збройні Сили України, Федосова В.Е.).....18

§1.3 РИНОК УКРАЇНИ НАПОВНЮЄТЬСЯ КОНТРАБАНДНИМИ ТА ФАЛЬСИФІКОВАНИМИ ТОВАРАМИ (Романенко Є.О., Збройні Сили України, Федосова В.Е.).....27

§1.4 ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ОБЛІКОВО-ЗВІТНИЙ ПРОЦЕС, ОПОДАТКУВАННЯ ТА СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ (Луцька Н.І., Університет Короля Данила, Цюцяк А.Л., Університет Короля Данила).....40

§1.5 ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЛОГІСТИКИ ТА ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ЛОГІСТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ (Перцович Т.О., Університет Короля Данила).....56

§1.6 УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ АДАПТИВНО-ОРІЄНТОВАНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА (Поліщук О.Б., Університет Короля Данила).....67

§1.7 ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ БІЗНЕСУ: ІНКЛЮЗИВНИЙ СПОЖИВАЧ (Попадинець І.Р., Університету Короля Данила, Гавадзин Н.О., Університет короля Данина, Гребенюк Н.В., Університету Короля Данила).....84

§1.8 РОЛЬ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ УСТАНОВ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ (Тимоць М.В., Університет Короля Данила, Івашків Т.С., Університет Короля Данила).....93

ODDÍL 2. EKONOMIKA A ŘÍZENÍ PODNIKU

§2.1 ADAPTATION OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN CONDITIONS OF UNCERTAINTY: ESSENCE AND MANAGEMENT MECHANISM (Pylypenko V., Sumy National Agrarian University, Pylypenko N., Sumy National Agrarian University, Pylypenko M., Sumy National Agrarian University).....103

§2.2 КРИТЕРІАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКООРІЄНТОВАНОСТІ ОКРЕМИХ СЕГМЕНТІВ МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ (Барінов Д.А., Національний університет Одеська морська академія, Кожин О.Д., Національний університет Одеська морська академія, Гурін П.В., ПП Альфа Навігейшн).....122

ODDÍL 3. TECHNICKÉ VĚDY

§3.1 МЕТОДИ ОЦІНКИ СТАНУ СКЛАДНИХ ДИНАМІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ З ВИКОРИСТАННЯМ БІОІНСПІРОВАНИХ АЛГОРИТМІВ (Кашкевич С.О., Національний авіаційний університет, Дмитрієва О.І., Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Єфименко О.В., Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Плехова Г.А., Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Шишацький А.В., Національний авіаційний університет).....138

ODDÍL 4. PENÍZE, FINANCE A ÚVĚR

§4.1 ДІЯЛЬНІСТЬ СЛУЖБИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ УКРАЇНИ З ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЮ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, В СУЧАСНИХ УМОВАХ (Поляк-Свергун М.М., Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу ЗУНУ).....177

ODDÍL 5. PEDAGOGIKA, VÝCHOVA, FILOZOFIE, FILOLOGIE

§5.1 DISCOURSE ANALYSIS AS AN INTERDISCIPLINARY SCIENTIFIC PARADIGM FOR THE STUDY OF EDUCATIONAL COMMUNICATION. THE RENDERING OF EDUCATIONAL TEXTS (Obikhod I., Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Zakordonets N., Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Onishchuk I., Separate structural subdivision "Ternopil Professional College" of Ternopil Ivan Puluj National Technical University).....188

§5.2 ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКИЙ ВИМІР ЛЮДИНИ У ТВОРЧОМУ СПАДКУ МИСЛИТЕЛІВ ЕПОХИ ВІДРОДЖЕННЯ (Борисова Т.В., Український державний університет науки і технологій).....200

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIV mezinárodní kolektivní monografie

- §5.3 ПОРІВНЯЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ АРХАЇЧНОЇ ЛЕКСИКИ РОМАНУ В. СКОТТА “ТАЛІСМАН” УКРАЇНСЬКОЮ ТА ПОЛЬСЬКОЮ МОВАМИ (Ласінська Т.А., Київський національний університет імені Тараса Шевченка).....225
- §5.4 ОГЛЯД СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА МЕТОДИК ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ЗА ЄВРОПЕЙСЬКИМИ СТАНДАРТАМИ (Литвинська Т.Ю., Київський інститут Національної гвардії України).....234
- §5.5 УПРАВЛІННЯ ВИХОВАННЯМ ОСОБИСТОСТІ ТА ЙОГО ПСИХО- ЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ (Марчак Т.А., Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам’янець-Подільський державний інститут»).....273
- §5.6 СТАНОВЛЕННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (Пономаренко Т.О., Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, Шинкар Т.Ю., Київський столичний університет імені Бориса Грінченка).....287
- §5.7 ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЕТНОГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ В УМОВАХ КРИЗОВИХ СТАНІВ СУСПІЛЬСТВА (Тименко В.П., Київський національний університет технологій та дизайну, Колеснікова А.Е Київський національний університет технологій та дизайну).....299

ODDÍL 6. MEZINÁRODNÍ EKONOMIE

- §6.1 РОЗВИТОК ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ У ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ З ФРАНЦІЄЮ (Марущак С.М., Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова).....317

ODDÍL 7. PRÁVNÍ VĚDY

- §7.1 ECONOMIC SECURITY: THE PARADIGM OF CRIMINAL LAW PROTECTION (Kantsir V. Lviv Polytechnic National University, Kantsir I., Lviv Polytechnic National University).....349
- §7.2 THE PECULIARITIES OF COMPENSATING FOR INCURRED DAMAGES TO BUSINESS ENTITIES (Nahorna O., Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs).....358
- §7.3 МЕДІАЦІЯ ТА АЛЬТЕРНАТИВНІ МЕТОДИ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ У ЦИВІЛЬНОМУ І ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРАВІ (Юнацький М.О., Донецький державний університет внутрішніх справ).....370

ODDÍL 8. LÉKAŘSKÉ VĚDY

§8.1 БУДОВА, ФУНКЦІЯ ТА ГОРМОНАЛЬНА РЕГУЛЯЦІЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЧОЛОВІЧИХ СТАТЕВИХ ЗАЛОЗ (Мараховський І.О., ДУ «Інститут проблем ендокринної патології ім. В. Я. Данилевського НАМН України», Коренєва Є.М. ДУ «Інститут проблем ендокринної патології ім. В. Я. Данилевського НАМН України», Бондаренко В.О., ДУ «Інститут проблем ендокринної патології ім. В. Я. Данилевського НАМН України»).....380

ODDÍL 9. INFORMAČNÍ TECHNOLOGIE

§9.1 МОЖЛИВИЙ ПІДХІД ТА ПОГЛЯДИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРОЦЕСУ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОБРОБКИ ТЕХНІКИ В УМОВАХ ХІМІЧНОГО, БІОЛОГІЧНОГО, РАДІОАКТИВНОГО ЗАРАЖЕННЯ (Поплавець С.І., Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, Шамрай Н.М., Київський національний університет імені Тараса Шевченка).....403

ODDÍL 10. CESTOVNÍ RUCH

§10.1 ПРИРОДНІ КАТАКЛІЗМИ ЯК ФОРС-МАЖОРНІ ОБСТАВИНИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СВІТІ ТА УКРАЇНІ (Байтеряков О.З., Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Арсененко І.А., Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Донець І.А., Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Донченко Л.М., Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Левада О.М., Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького).....414

ODDÍL 11. PSYCHOLOGIE

§11.1 ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНІК АРТТЕРАПІЇ З ПОДОЛАННЯ ПРОЯВІВ ПТСР У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ (Ендеберя І.В., ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»)....429

ODDÍL 12. NÁRODNÍ BEZPEČNOST

§12.1 РОЗШУК БЕЗВІСНО ЗНИКЛИХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (Телійчук В.Г., Дніпровський державний університет внутрішніх справ).....442

ODDÍL 6. MEZINÁRODNÍ EKONOMIE

§6.1 РОЗВИТОК ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ У ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ З ФРАНЦІЄЮ (Марущак С.М., Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова)

Вступ. Розвиток світу на сучасному етапі характеризується процесами глобалізації, інтернаціоналізації, поглиблення економічних, політичних і культурних зв'язків між країнами. Кожна держава є учасницею інтеграційних процесів. Поєднуючи зусилля на спільне функціонування в тій чи іншій сфері варто пам'ятати, що новостворена сукупність має працювати ефективніше як єдине ціле. З іншого боку, нова економіка, яка інтегрується в вже збалансовану систему, змінює її структуру, має наперед менше передумов запроваджувати свої правила, але натомість отримує можливість продовжувати розвиватися в нових більш сприятливих умовах, які вже існують в тій сукупності економік, частинною якої вона планує стати. Це приклад інтеграції української економіки до ЄС.

В сфері економіки між країнами складаються зовнішньоекономічні відносини, причому за умов постійного поглиблення і вдосконалення економічної співпраці зовнішньоекономічна діяльність держави та її економічних суб'єктів є перспективним напрямком розвитку національної економіки, чинником підвищення її ефективності і добробуту населення. В історичному плані першою формою зовнішньоекономічних взаємовідносин між державами стала зовнішня торгівля. Наразі це складна система взаємовідносин між продавцями, покупцями, перевізниками з обміну різних видів товарів та послуг. Проте зовнішня торгівля, не зважаючи на стан, перспективи розвитку національної економіки країни та потенціал

зовнішньоторговельних відносин принаймні для однієї з країн, розвивається з різними державами по різному. Це певною мірою пояснюється різним рівнем розвитку економік. Саме так складаються торговельні відносини між Україною і Францією. Франція є членом ЄС з 1957р. В зовнішній торгівлі саме ЄС має левову частку експорту та імпорту України, а Франція підтримує і активно розвиває зовнішньоекономічні зв'язки з Україною. З огляду на це ми поставили за мету проаналізувати експортний потенціал України на прикладі розвитку торговельних відносин між Україною та Францією, виявити основні тенденції їх розвитку та як вони впливають на перспективи.

Виклад основного матеріалу. Розвиток сучасного суспільства супроводжується глобалізаційними процесами, інтеграцією національних економік в структуру світового господарства, різноманітними тісними економічними зв'язками між національними економіками. Тому значення і роль зовнішньоекономічної діяльності країни багатьма урядами розглядається як важливий пріоритетний напрям розвитку національної економіки, від рівня якого залежить рівень економічного, технічного і суспільного розвитку країни. Звідси випливає чималий інтерес до питання розвитку експортного потенціалу – підсистеми зовнішньоекономічної діяльності і важливе питання зовнішньоекономічної політики держави. Так в дослідженні М.В. Савченко, І.В. Хаджинова та А.О. Завидовської представлена методика розрахунку інтегрального індексу оцінки ступеня розвиненості торговельно-економічних зв'язків між країнами, виконано відповідний аналіз на прикладі країн ЄС та України, обґрунтовано практичні рекомендації щодо реалізації експортного потенціалу України у торговельно-економічних відносинах з країнами ЄС [1].

М.С. Рахман, М.Ю. Морєва поставили за мету пошук методів вирішення проблем співробітництва між двома досліджуваними країнами.

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIV mezinárodní kolektivní monografie

Вони виконують детальний аналіз структури імпорту та експорту, динаміки обсягів торгівлі товарами і послугами, встановлюють фактори, які зумовлюють позитивну та негативну динаміку у зовнішній торгівлі, виявляють основні проблемні питання зовнішньоекономічної діяльності України, пропонують шляхи їх вирішення [2].

Дослідженням експортного потенціалу України присвячена стаття Н.Ю. Тимошенко [3]. Автор аналізує товарну структуру експортного потенціалу та перспективи розвитку експорту з урахуванням географічних особливостей країни. В статті встановлено, що розвитку вільної торгівлі з ЄС перешкоджають відмінності у вимогах щодо сертифікації та невідповідність української продукції міжнародним стандартам. Тож при від'ємному сальдо платіжного балансу для розвитку експорту України варто спрощувати митні процедури, мотивувати виробників інноваційної продукції, вдосконалювати процедури купівлі-продажу іноземної валюти тощо.

Стан експортного потенціалу України проаналізовано в статті С.В. Іванова, В.І. Ляшенко та Н.В. Осадчої [4]. Автори представляють методику його оцінювання та досліджують інституційний механізм регулювання експортної діяльності України в умовах воєнного стану. На їх думку, для розвитку експортного потенціалу України органам влади необхідно змінювати стратегію розвитку територій, допрацювати інструменти та напрями розвитку потенціалу, враховуючи інтереси галузей економіки.

Динаміка та поточний стан експорту України як важливого чинника розвитку економіки досліджено в роботі Л. Осіпової [5]. Результати аналізу також висвітлюють сучасні тенденції структурних зрушень в експорті та їх причини, динаміку експортної спеціалізації регіонів України за останнє десятиліття, обсягів експорту в 2022р. за місяцями, категорією продукції,

країнами та регіонами світу, характеристику інструментів підтримки національних експортерів державою та ЄС.

Актуальною темою досліджень є експортний потенціал агропромислового комплексу. Продукція цієї сфери є однією з основних в структурі експорту України. Так І.О. Крюкова, Т.Є. Калина, В.П. Пантелеєв, С.М. Мінакова досліджують стратегії розвитку аграрного сектору України, конкурентоспроможність української аграрної та продовольчої продукції [6]. Так, наприклад, ними встановлено, що експорт сільськогосподарської продукції України представлено в основному озимими пшеницею та ячменем, кукурудзою; рослинною олією, насінням соняшнику та бобами сої, а перспективними напрямками є експорт м'яса, птиці, молочних продуктів. Автори підкреслюють тенденцію щодо збільшення експорту до країн ЄС. В статті запропонована модель потенційного зростання експортного потенціалу української продукції, яка забезпечить українських аграріїв інформацією про світові ринки збуту продукції та дозволить підтримувати їх в просуванні продукції на цих ринках.

Важливим питанням управління і формування експортного потенціалу є його оцінка. Х. Сіньмень пропонує свій підхід до оцінювання експортного потенціалу в окремим галузям на основі обліку обмежених у кількості ресурсах – експортний потенціал аграрного виробництва виходячи з наявних земель сільськогосподарського призначення, зокрема, площі ріллі [7]. Аналогічно можна оцінювати експортний потенціал харчової галузі та інших галузей промисловості. Автор підкреслює, що Україна має реальні можливості збільшення випуску продукції на експорт за рахунок місцевої сировини, пропонує зосередити увагу на підвищенні міжнародної конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств і пошуку резервів ефективності сільськогосподарського виробництва.

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIV mezinárodní kolektivní monografie

Більш конкретному питанню експортного потенціалу зернових присвячують статтю Н. Джафаров, Е. Ібрагімов та М. Гусейнов [8]. Основними результатами їх дослідження є перелік основних факторів, що впливають на експортний потенціал зернових – це валові обсяги збору врожаю, наявність та кількість мінеральних та органічних добрив, закупівельні ціни на продукцію тощо; пропозиції щодо зменшення негативного впливу можливих чинників зниження експортного потенціалу України шляхом розвитку інноваційних технологій вирощування, зберігання та транспортування зернових культур. Автори висловлюють сподівання, що такий підхід до розвитку виробництва зернових дозволить зберегти стійку на момент дослідження тенденцію до збільшення обсягів їх експорту.

Розвиток експортного потенціалу України у торгівлі з країнами ЄС досліджує А.І. Швець [9]. Не зважаючи на негативний вплив війни з РФ на стан економіки України та перспективи розвитку торговельних відносин з країнами світу, ЄС надає допомогу Україні підтримувати торгівлю, зокрема розвивати торговельні відносини з ЄС.

Отже, питання формування, оцінки, підвищення експортного потенціалу наразі цікавить багатьох дослідників, бо ці питання мають багато варіантів вирішення і є завжди є актуальними для країни в умовах швидко зростаючих темпів розвитку міжнародної торгівлі та конкуренції на світовому ринку.

Сьогодні ми стверджуємо, що міжнародна торгівля – це сукупність різних багатосторонніх відносин з обміну різних товарів та послуг, в яких беруть участь покупці, продавці, перевізники. Вона стала першим видом зовнішньоекономічних взаємовідносин між країнами в історії їх розвитку. Офіційно учасниками міжнародної торгівлі є підприємства – юридичні особи, фізичні особи-підприємці, держави та їх утворення, міжурядові організації. Задля спрощення та підвищення ефективності торгових операцій до цих

відносин долучаються різні організації, асоціації, союзи. Розвиток зовнішньоторговельних зв'язків між іноземними партнерами окрім власне взаємовигідного партнерства сприяє розвитку та зміцненню контактів між державами, і не лише торгових. Зростання обсягів і способів міжнародної торгівлі відслідковується як своєрідна форма прояву глобалізації, з нею посилюється роль конкуренції. Для споживачів міжнародна торгівля є чинником підвищення рівня життя населення [10].

В Україні ЗЕД здійснюється визначеними в Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [11] суб'єктів і врегульовується в першу чергу цим законом. Основними видам ЗЕД визнано експорт та імпорт товарів, капіталів та робочої сили; різні види послуг та ін. Експорт товарів визначається як продаж товарів українськими суб'єктами ЗЕД суб'єктам господарської діяльності з інших країн та вивезення цього товару через митний кордон України. Також розглядається варіант без вивезення цих товарів. Експорт капіталу – це вивезення за кордони держави капіталу у будь-якій формі немайнових прав. Мета експортної діяльності – отримання прибутків від виробничої та інших форм господарської діяльності.

Розвиток експортної діяльності України сприяє її наближенню до рівня розвинених, провідних країн світу. Міжнародна торгівля, як і інші види ЗЕД, дозволяють налагоджувати і поглиблювати економічні взаємовідносини між різними країнами, формувати та покращувати міжнародний імідж та статус країни – учасниці ЗЕД. І, як згадувалося вище, є важливим і перспективним напрямком стратегічного розвитку української економіки.

Україна є незалежною державою більше 30 років. Всі роки незалежності уряд України притримувався такої зовнішньо-економічної політики, згідно з якою в Україні формувалася і розвивалася експортно-орієнтована модель економіки. В ній стратегічна роль відводиться експорту.

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIV mezinárodní kolektivní monografie

Він же є засобом економічного зростання, виступає інструментом, який мотивує до активного використання наявних та потенціальних конкурентних переваг, є важелем поступального розвитку України, перетворення її з країни, що розвивається, у країну, яка постійно скорочує відставання з розвиненими країнами, покращує основні соціальні та економічні показники, підвищує рівень життя. На цьому шляху новим здобутком України, кроком до нових ринків та перспектив підвищення експорту став вступ до СОТ у 2008р.

Як правило, всі види діяльності ми розглядаємо через призму граничних можливостей. Аналіз стану того чи іншого явища дозволяє зафіксувати рівень на конкретний момент часу та в подальшому відслідковувати зміни – збільшення чи зменшення рівня. Але варто враховувати, що суспільство і економіка як його підсистема завжди обмежені в своїх можливостях. Це пояснюється фундаментальним принципом економічної теорії – ресурси економічної системи обмежені. Також варто згадати, що в теорії йде мова про повне чи неповне використання наявних ресурсів. Якщо припустити, що економіка використовує не всі наявні ресурси, то з'являються перспективи підвищення рівня досліджуваного явища. Стосовно експорту перспективи подальшого розвитку в напрямку зростання позначаються терміном «експортний потенціал держави». Пропонуємо дати йому прийнятне й змістовне визначення.

Розглянемо поняття «потенціал». В словнику іншомовних слів цей термін походить від лат. сила і позначає можливості, наявні сили, запаси, засоби, що можуть бути використані. На рівні держави – це її можливості. А в економічній сфері – ті, які можуть бути використані для забезпечення всіх суспільних матеріальних потреб [12].

З огляду на визначення «експорту» в Законі України про ЗЕД, можемо сформулювати його зміст в прямому розумінні: це вивіз товарів за державні

кордони з метою їх продажу на зовнішніх ринках. Також під експортом часто розуміють і показники обсягів та вартості товарів, що експортуються за кордон. А враховуючи важливість його ролі у розвитку національної економіки: експорт – це важливий чинник економічного зростання та інтеграції національної економіки у світове господарство. З цим пов'язано те, що ми розглядаємо експорт як потенціал, приховану до цих пір здатність досягати поставленої мети або ж сприяти вирішенню окремих завдань соціального розвитку держави [13]. Тобто, як можливість чи здатність. Звідси випливає, що вивчення і аналіз експорту держави як потенціальної можливості передбачає розробку методології проєктування напрямів його формування, шляхів та способів розвитку, реалізація експорту як розширення можливостей для піднесення національної економіки тощо.

В табл. 1. ми наводимо приклади дефініції «експортний потенціал», сформульованої різними авторами. Співставимо їх з власними міркуваннями.

Таблиця 1.

Дефініції поняття «експортний потенціал»

Автор : Визначення
Крижновський Б. : «Експортний потенціал – це можливості з виробництва конкурентоспроможної продукції за умови раціонального використання усіх видів ресурсів з метою реалізації переваг міжнародного поділу праці»
Крушніцька Г. : «Експортний потенціал – це найважливіша характеристика економічної потужності країни»
Лаврів І. : «Експортний потенціал країни – це здатність вітчизняних суб'єктів господарювання максимально забезпечити потреби зовнішнього ринку в певних категоріях продукції»
Михайловський В. : «Експортний потенціал держави – це основний та потенціальний ресурс підвищення ефективності ЗЕД певної території»
Солоха Д. : «Експортний потенціал безпосередньо асоціюється з інноваційністю продукції, яка ототожнюється з її конкурентоспроможністю на певному зовнішньому ринку»
Стеченко Д. : «Експортний потенціал – це обсяг благ, які можуть бути вироблені та реалізовані національною економікою за її межами, її здатність відтворювати свої конкурентні переваги на світовому ринку»

Джерело: складено автором на основі [13]

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIV mezinárodní kolektivní monografie

Тепер ми можемо сформулювати визначення поняття «експортний потенціал», взявши до уваги сутність відповідних операцій:

Експортний потенціал – це здатність економіки виробляти та продавати іншим економікам продукти, ресурси та послуги, як результат діяльності суб'єктів господарювання даної держави в конкретний момент часу, а також варіювати (зменшувати чи збільшувати) обсяг і асортимент пропозиції. Зокрема – постійно оновлювати перелік на вимогу ринку, як пропозицію від виробників, як необхідна дія в умовах конкуренції. Зазначимо, що при цьому економіка виявляє нові, постійно відтворює відомі конкурентні переваги на світовому ринку у відповідності умовам варіативного зовнішнього середовища.

Зауважимо, що брати участь у міжнародній торгівлі можуть підприємство, галузь, регіон, національна економіка, об'єднання держав. І кожен з зазначених учасників може мати свій експортний потенціал. Дещо відкориговане визначення однаково пояснює можливості кожного суб'єкта.

З нашого дослідження випливає такий висновок – експортний потенціал держави об'єктивно має тісний зв'язок з конкурентними перевагами держави на світових ринках та конкурентоспроможністю експортованої продукції [13]. Пам'ятаючи про ці зв'язки і встановивши чинники конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств та конкурентоспроможності національної економіки, складемо систему чинників експортного потенціалу країни – рис. 1.

Рис. 1. Чинники, які визначають експортний потенціал держави
Джерело: складено автором на основі [13]

Таким чином, експортний потенціал – це підсистема економічного потенціалу як можливість виробляти продукцію, орієнтовану на експорт. Його реалізація відбувається у процесах торговельно-економічні відносин між державами. Він залежить від тих же чинників, які визначають рівень конкурентоспроможності держави.

Експортний потенціал реалізується у фактичних обсягах зовнішньої торгівлі держави. В ході дослідження ми встановили, що оцінка експортного потенціалу полягає у оцінці ряду якісних та кількісних показників. Наприклад, на думку В. Михайлівського, експортний потенціал певної території можна охарактеризувати системою кількісних і якісних показників, які її описують. Якщо це країна, то відносно її зв'язків зі світовими товарними ринками та величини найбільшого валютного доходу у довгостроковій перспективі [9]. Але загальноприйнятої методики оцінки експортного потенціалу не існує.

Наразі ми можемо сформулювати два етапи аналізу експортного потенціалу:

- 1) аналіз ретроспективної динаміки та товарної і географічної структури;
- 2) прогнозні оцінки експорту за товарною і галузевою структурами.

На нашу думку, дане поняття має в своєму визначенні певну суб'єктивність, тому оцінювати експортний потенціал в кількісному вираженні досить проблематично. Не має і прямої залежності між ринковою позицією держави і її експортним потенціалом. Проблема підсилюється і тим, що таке поняття як потенціал – економічний, виробничий чи експортний, не мають відповідних аналогів в зарубіжній науковій літературі. Тобто, ми не можемо вивчити і перейняти відповідний зарубіжний досвід. Американські та європейські дослідники використовують термінологію таку, як "потенційні можливості фірми», «можливості експорту» тощо. Тому більше інформації

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIV mezinárodní kolektivní monografie

про експортний потенціал України ми будемо з аналізу системи показників зовнішньої торгівлі в динаміці та в розрізі видів, груп і ін., тобто з аналізу структури. Також нам доступні методи порівняння з такими ж характеристиками інших країн. Передусім це країни – торговельні партнери.

Ефективна організація зовнішньої торгівлі держави визначає рівень її економічного розвитку, є причиною і наслідком формування та реалізації експортного потенціалу країни. Планування розвитку експортного потенціалу країни доцільно розпочати з оцінки поточної ситуації.

Розглянемо стан та тенденції розвитку експортної діяльності України.

На рис. 2 представлені ланцюгові темпи приросту обсягу експорту України за період з 2013 по 2023 рр. В період з 2013 по 2015рр. треба відмітити скорочення обсягів експорту товарів з України. У 2015р. в порівнянні з 2014р. зниження складало 29,27%, досить суттєве, але в перший рік війни в Україні скорочення експорту склало 34,71% – найбільший значення показника за досліджуваний період. Отже, в першу чергу на економічні показники впливають чинники не пов'язані безпосередньо з економічними процесами – 2015р. був роком початку збройного конфлікту з Росією, 2022р. – рік початку повномасштабної війни в Україні.

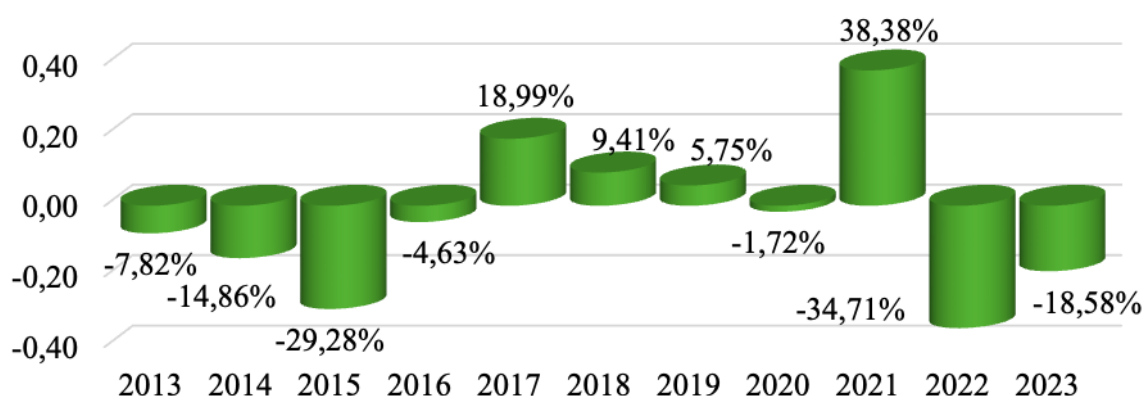

Рис. 2. Темпи приросту експорту товарів з України за 2013-2023рр., %
Джерело: розроблено автором на основі [14, 15, 16]

Також варто відмітити, що і в 2023р. ми спостерігаємо негативну тенденцію скорочення обсягів експорту, проте темпи падіння дещо нижчі. В періоди, для яких характерна загальна нестабільність в країні більше пов'язана з політичними, військовими та іншими не економічними конфліктами, досить проблематично виокремити економічну складову процесів. Але загальна тенденція розвитку експортної діяльності України все таки проявляється.

Наприклад, вже в 2017р. в порівнянні з 2016р. експорт товарів суттєво збільшився. В 2018 і 2019рр. обсяги експорту України зростали, проте темпи зростання уповільнилися. В 2020р. в порівнянні з 2019р. обсяги експорту товарів з України скоротилися у зв'язку з пандемією COVID-19 та впровадженням карантинних заходів в більшості країн світу. Це був період зниження ділової активності. Позитивні зрушення в лікуванні та превентивних заходах щодо COVID-19 дозволило в 2021р. отримати суттєве зростання.

Доповнимо дослідження діаграмою динаміки фізичних обсягів експорту – рис. 3. Експорт українських послуг повторює тенденцію експорту товарів.

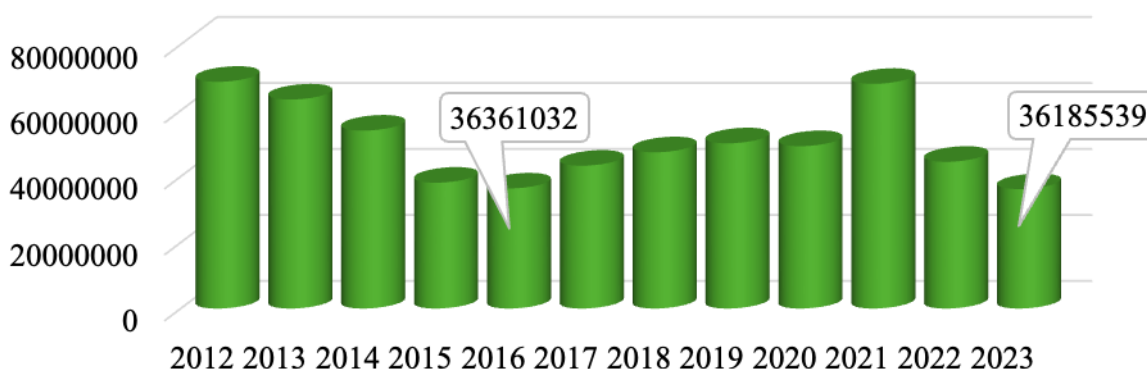

Рис. 3. Динаміка обсягів експорту українських товарів за 2012-2023рр., тис. US \$

Джерело: розроблено автором на основі [16]

Отже, в 2023р. експорт українських товарів та послуг скоротився нижче значення 2016р. В даному випадку треба зауважити, що дані, які були використані в аналізі можуть бути неточні через проблеми їх збору. Державна служба статистики не оприлюднює інформацію за 2023р. ймовірно з тої же причини.

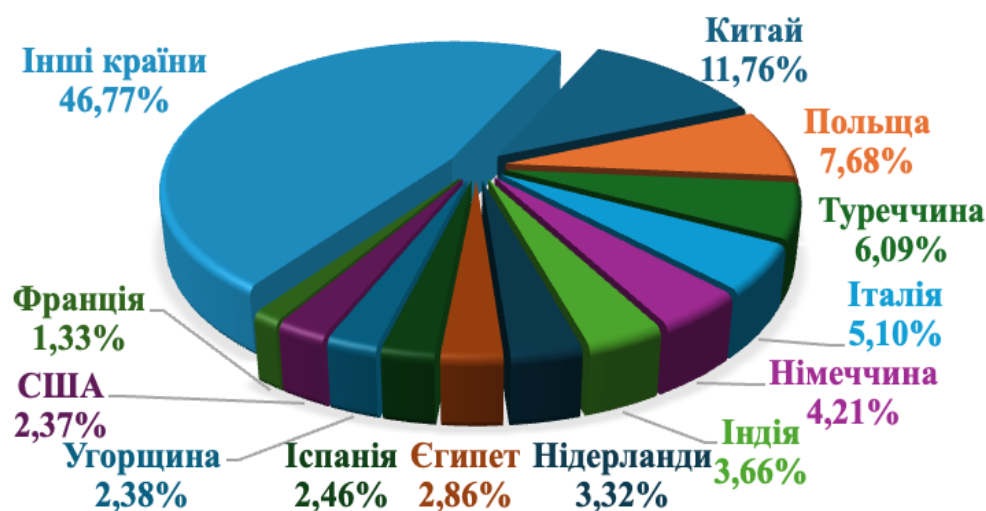

Рис. 4. Структура експорту товарів України в 2021р., %

Джерело: розроблено автором на основі [14, 15]

На рис. 4 ми можемо побачити географічну структуру експорту товарів України у 2021р. [14, 15, 17]. 2021р. – це період відносно стабільний для національної економіки, тому ми аналізуємо дані за 2021р. На першому місці за обсягами експорту товарів з України є Китай – експорт складав в 2020р. 7,11 млрд US\$, в 2021 – 8,0 млрд US\$; на другому місці Польща, обсяг експорту до цієї країни в 2020р. складав 3,27 млрд US \$, в 2021р. – 5,23 млрд US \$. Франція у 2020р. за величиною експорту з України займала 19 місце в списку, у 2021р. – 21 місце. У 2022р. вона повертається на 19 місце, як у 2020р.

На рис. 5 ми можемо побачити географічну структуру експорту послуг України у 2021р. [14, 15, 17].

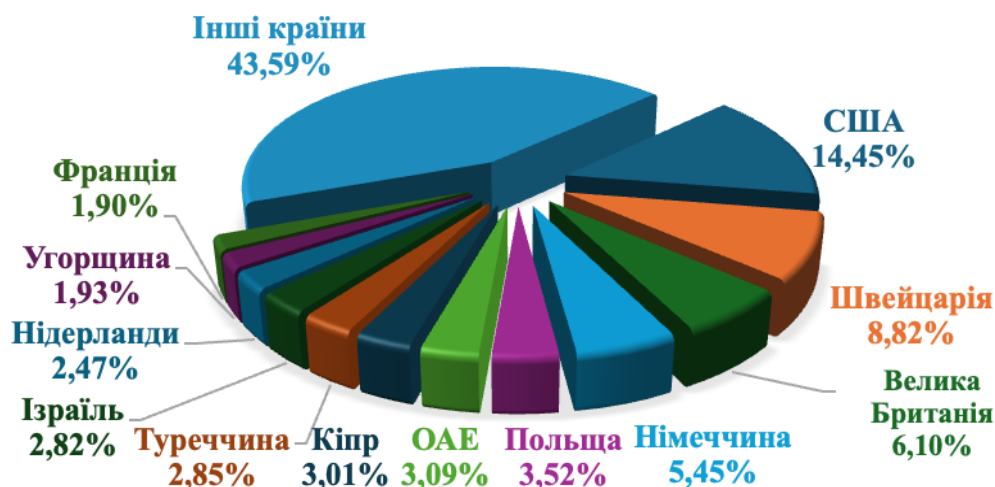

Рис. 5. Структура експорту послуг України в 2021р., %

Джерело: с розроблено автором на основі [15]

Україна експортує товари і в інші країни світу – рис. 4. Частка обсягів експорту товарів в країни з перших 11-ти за величиною експорту і Франції порівняно з Китаєм менша, але вона коливається в межах 7-3%. Варто зазначити, що ми зараз розглянули лише 11 країн, експорт товарів до яких найбільший. До даного переліку додали Францію, щоб побачити наочно її вагу в загальному експорті українських товарів. Якщо скласти їх загальну вагу, ми отримаємо 53,23%, тобто, більше половини. Експорт товарів в інші країни світу складав 46,77%. Отже, географічно український експорт дуже диверсифікований, більша частина сконцентрована на невеликій групі країн, обсяги експорту в інші країни менші, але загалом Україна експортує товари і послуги в 220 країн світу. Частка Франції в 2021р. склала 1,33%.

Аналогічно ми проаналізували експорту послуг. Значні їх обсяги Україна експортує до США, Швейцарії, Великої Британії та до Німеччини. До Франції Україна експортує лише 1,9% послуг від їх загального обсягу. В загальному, у 2021р. Україні експортувала послуг загальною вартістю 13,2 млрд. US\$, що перевищує 2020р. на 14,2% (11,2 млрд. US\$).

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIV mezinárodní kolektivní monografie

Експорт послуг з України в інші країни світу складався в 2021р., як і в 2020р., таким чином: найбільший обсяг послуг експортується до країн ЄС; експорт послуг до США складав 14,45% проти 12,4% у 2020р., до Швейцарії – 8,82% проти 6,6% у 2020р.

Важливим дослідження є аналіз структури експорту за товарними групами та видами послуг. Відповідні діаграми представлені на рис. 6 і 7.

У 2021р. серед товарів найбільша частка припадала на злаки – 25,07% або 9,41 млрд US \$, на другому місці частка чорних металів – 15,6% або 7,68 млрд. US \$, на третьому – частка жирів та олій, 11,7% або 5,76 млрд. US \$. Звідки слідує, що Україна в експорті товарів переважають продукти агропромислового комплексу. До основних груп експортованих товарів входять товари металургійної промисловості (металопродукція), машинобудівної та деревообробної – їх частка в загальному обсязі експорту складала більше 50%. Частки інших товарів значно менші. Отже, Україна експортує в інші країни світу ряд конкурентоспроможних товарів високої якості, які користуються попитом на світовому ринку. Стосовно цих товарів Україна має конкурентні переваги.

Рис. 6. Структура експорту України за товарними групами у 2021р., %
Джерело: розроблено автором на основі [14, 15, 16, 17]

Рис. 7. Структура експорту України за видами послуг у 2021р., %

Джерело: розроблено автором на основі [14, 15, 16, 17]

Серед послуг, які Україна експортувала у 2021р. на першому місці транспортні послуги – 43,7%, на другому місці комп'ютерні та інформаційні послуги – 26,1%. Значна частка послуг з переробки матеріальних ресурсів та ділових послуг – 12,1% та 10,7% відповідно. Згадані вище послуги українських компаній користуються найбільшим попитом. Частка інших послуг порівняно невелика.

Отже, за результатами аналізу експорту України можна визнати як промислово-аграрну країну, в її експорті переважають сировинні продукти. Протягом останніх 12 років результати експортної діяльності України значною мірою залежить від зовнішніх чинників, таких як світові кризи, пандемія тощо. Проте зовнішня торгівля України більшою мірою залежить від процесів всередині держави, таких як Революція Гідності, спочатку збройний конфлікт з РФ, а потім війна в Україні. Історично періоди значного спаду макроекономічних показників співпадають з значними потрясіннями в суспільному житті.

Не зважаючи на труднощі, які спіткали державу і бізнес в умовах війни, Україна продовжує активно ввести зовнішньоекономічну діяльність. В

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIV mezinárodní kolektivní monografie

ситуації, де потрібно пристосовуватися до втрат в агресії рф, вимушено змінюються умови ведення бізнесу в Україні, виникає потреба переорієнтувати діяльність суб'єктів господарювання на інші напрямки, прийняти ускладнення і зміни в логістиці. За таких вихідних даних в структурі зовнішньої торгівлі в 2022-2023рр. відбуваються значні і різнонаправлені зміни. Наприклад, ми можемо спостерігати розширення доступу українських товарів до ринку ЄС. Особливо актуально це для вітчизняних сільськогосподарських виробників. В умовах, викликаних війною, країни ЄС підтримують Україну санкціями проти країни-агресора, продуктами та зброєю. Для України це дуже важливо, адже не зважаючи на війну уряд та місцева влада роблять все можливе для стабілізації функціонування економіки України, Тільки так можливо забезпечувати необхідними благами населення країни, боє- і життєздатність ЗСУ, виділяти ресурси на відновлення зруйнованих об'єктів та організацію їх діяльності і прокладати шлях до перемоги.

Зовнішня торгівля України великою мірою зорієнтована на Європейський Союз. В ЄС Франція займає важливе місце. Це одна з найбільш розвинених країн світу, має потужні порти, 2-га країна ЄС за величиною ВВП. Промислове виробництво Франції в основному зосереджено в таких галузях як машинобудування, легка і харчова промисловість. Основними торговельними партнерами Франції є країни ЄС, Велика Британія та США. Імпорт Франції за даними порталу Дія-Бізнес складається з таких основних товарних груп – Реактори ядерні, котли, машини, обладнання і механічні пристрої; їх частини; Фармацевтична продукція; Електричні машини і обладнання; Мінеральні палива; Засоби наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного рухомого складу, їх частини та обладнання [18]. Проте в міжнародній торгівлі з Україною вона не входить до 10-ти найбільших торговельно-економічних партнерів, як, наприклад, Польща чи Німеччина [19].

У 2021р. загальний товарообіг між Україною і Францією складав 2,47 млрд US \$. Але варто зауважити, що обсяг імпорту Франції до України на 0,39 млрд US \$ перевищував експорт. Сукупний імпорт Франції у 2021р. становив 714 млрд US\$, що порівняно з 2020р. на 22% більше [16].

Торговельні відносини Франції в основному складаються з іншими країнами ЄС – це майже 55% обсягу імпорту. На двох наступних позиціях Китай з часткою імпорту 10,7% та США з часткою 5,7%. У 2021р. найбільшими торговими партнерами, які експортували свою продукції до Франції були країни Європи – Німеччина, Бельгія, Нідерланди, Італія, Іспанія (рис. 8).

Згідно Гармонізованої системи опису та кодування товарів [20] у 2021р. імпорт товарів до Франції складали наступні найбільші за обсягами товарні групи – 84, 87, 27, 85, 30, 39 і 90 або ж: реактори ядерні, котли, обладнання; засоби наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного; мінеральне паливо, нафта та нафтопродукти; бітумінозні речовини; мінеральні воски; електричні машини та обладнання; звукозаписна та відтворювальна апаратура, апаратура для запису та відтворення телевізійного зображення та звуку; фармацевтична продукція; пластмаси та вироби з них; інструменти та апарати оптичні, фотографічні, кінематографічні, вимірювальні, контрольні, прецизійні, медичні чи хірургічні [20] (рис. 9).

Рис. 8. Географічна структура імпорту Франції в 2021р. %

Джерело: розроблено автором на основі [16]

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIV mezinárodní kolektivní monografie

Тобто, основний імпорт Франції – машини, автомобілі та сира нафта [19]. Країна вибудовує активну політику в сфері зовнішньої торгівлі, вона є великим постачальником на міжнародний ринок аграрної продукції – зерна, цукру, вина, молока та м'яса. Франція веде активну зовнішню торгівлю з партнерами по ЄС, бере активну участь в процесах європейської інтеграції як Шенгенська і Маастріхська угоди, впровадження євро, розширення ЄС за рахунок країн Центральної та Східної Європи тощо.

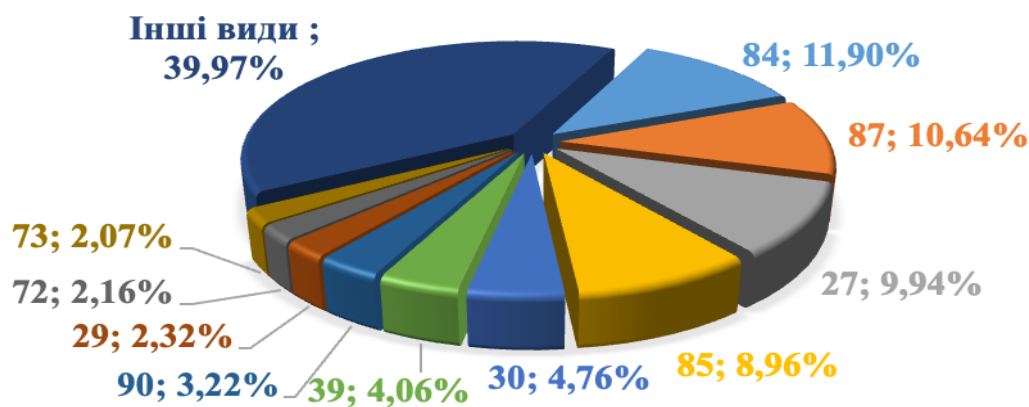

Рис. 9. Структура імпорту Франції за товарними групами у 2021р., %
Джерело: розроблено автором на основі [16, 20]

Щоб зрозуміти, за рахунок яких товарів Україна може розширювати свій експорт до Франції, встановимо, які товари експортує ця країна – рис. 10.

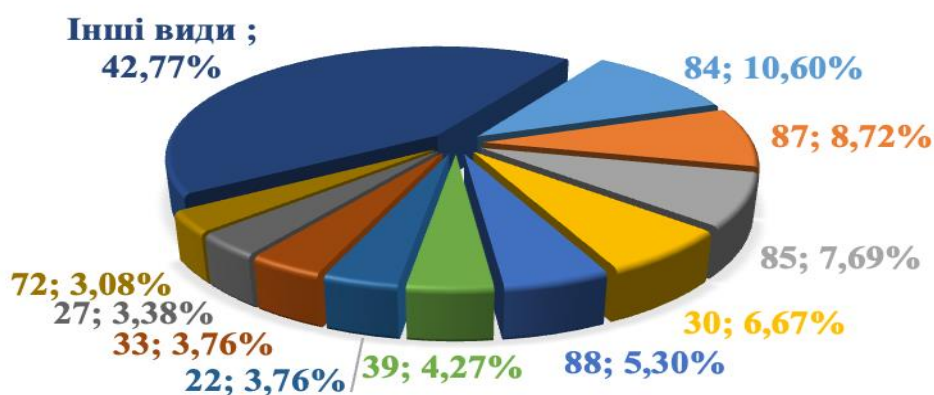

Рис. 10. Структура імпорту Франції в 2021р. за товарними групами, %
Джерело: розроблено автором на основі [21, 22]

Ми бачимо, що товарні групи 84, 87, 27, 85, 30, 39 і 90 складають основні статті експорту країни [22]. Очевидно, що Франція має можливості виробляти та експортувати ці види продукції. Співставлення її експорту та імпорту показує, що відрізняються ці складові ЗЕД не суттєво.

У торгово-економічних відносинах Франції і України імпорт французьких товарів суттєво перевищує експорт українських товарів. Сьогодні Україна вже експортує до Франції одяг, столярні і скляні вироби, звукове електрообладнання, акумулятори, готові вироби із чорних металів, меблі, парові турбіни, частини до залізничних локомотивів і трамваїв, паперово-картонної продукції, косметичних препаратів тощо [15, 23].

На нашу думку, Україна має можливості збільшити обсяги та урізноманітнити експорт продукції до Франції. Але для цього потрібні чималі зусилля – підвищувати рівень конкурентоспроможності вітчизняної продукції, відступити від політики експорту сировинної продукції і зосередити зусилля на організації виробництва високотехнологічної продукції. Такі заходи дозволять Україні створити привабливі пропозиції для Франції, рівень розвитку якої перевищує рівень розвитку України, економіка якої активно розвивається не зважаючи на суттєві перешкоди. На підтвердження порівняємо динаміку імпорту та експорту двох країн – рис. 1-12, і проаналізуємо деякі показники структури.

Ми можемо спостерігати різницю між рівнем експорту та імпорту України та Франції. Але загальні тенденції розвитку однакові для пари країн Україна-Франція та для пари зовнішньоекономічних операцій – імпорт-експорт. При цьому інтенсивність підйомів та спадів дещо різна. Виявлені закономірності підштовхнули нас до подальшого аналізу – співставлення експорту країн з їх ВВП та імпорту з чисельністю населення – рис. 13-14.

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIV mezinárodní kolektivní monografie

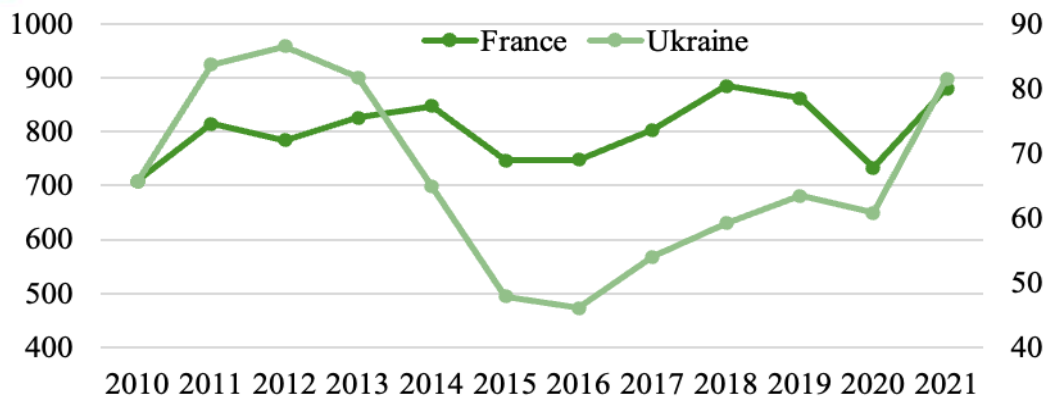

Рис. 11. Динаміка експорту України і Франції за 2010-2021рр., млрд US \$
Джерело: розроблено автором на основі [15, 23]

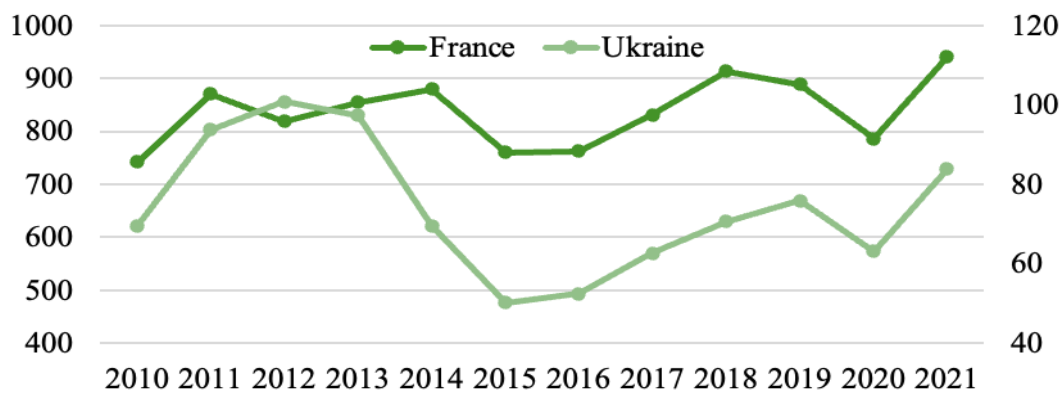

Рис. 12. Динаміка імпорту України і Франції за 2010-2021рр., млрд US \$
Джерело: розроблено автором на основі [15, 23]

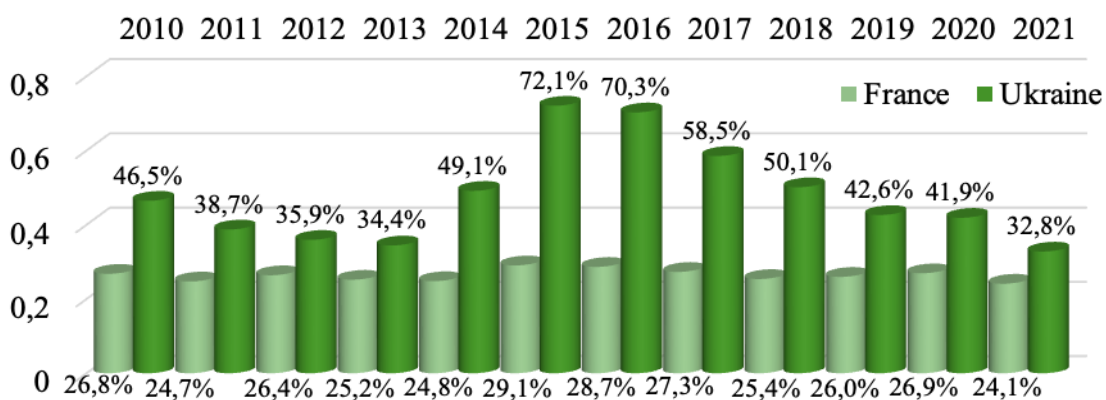

Рис. 13. Частка експорту в ВВП, %

Джерело: розроблено автором на основі [15, 23]

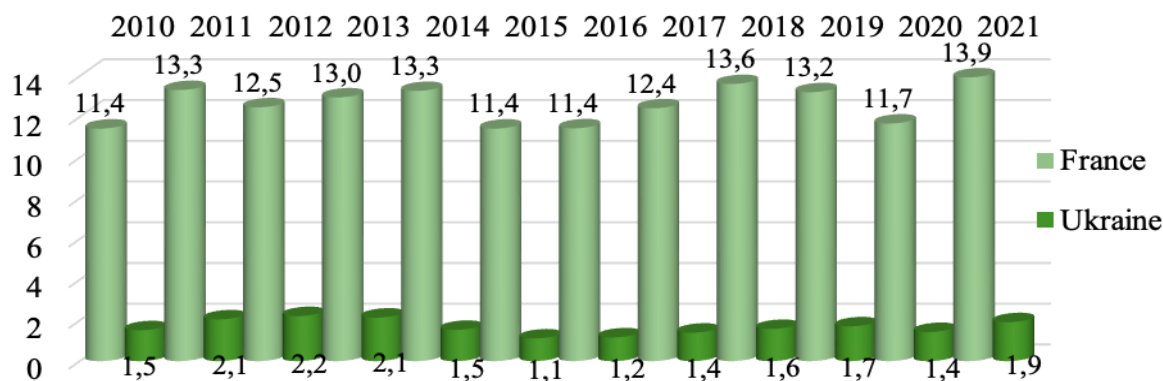

Рис. 14. Величина експорту на душу населення, тис. US\$

Джерело: розроблено автором на основі [15, 23]

Рівні розвитку двох країн суттєво відрізняються, про що свідчать показники зовнішньої торгівлі та інтенсивність їх динаміки. Величина експорту і імпорту України високо корелює з процесами суспільного розвитку, значні потрясіння якого знижують ділову активність в сфері зовнішньої торгівлі. Також варто відмітити, що експортна діяльність України зазнає більшої варіації – значне зниження змінює значне підвищення.

Величина експорту на душу населення України в динаміці зазнає більших коливань і значно нижча за такий же показник Франції, який, між тим, також зазнає часових змін. Частка експорту в ВВП України суттєво перевищує частку експорту Франції в ВВП країни і має значну варіацію – в періоди відносно стабільного розвитку частка експорту в ВВП значно збільшується. Також варто відмітити, що величина експорту Франції на душу населення помітно варіює.

Попри виявлені закономірності, Франція для України є важливим і надійним торговельним партнером. За результатами 2021р. Франція зайняла 13 позицію в світі та 7 позицію в Європі з числа торговельних партнерів України, питома вага від загального товарообігу з країнами світу склала 2,06%, від загального товарообігу з країнами ЄС – 5,54%. Важливо й те, що

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIV mezinárodní kolektivní monografie

Франція є одним з основних інвесторів у нашу національну економіку – станом на кінець I півріччя 2021р. вона займала 8 позицію серед всіх країн-інвесторів [24].

Організації і розвитку двосторонньої співпраці між Україною і Францією в економічній сфері сприяє діяльність Змішаної Українсько-Французької Міжурядової Комісії з економічного співробітництва. Дві сторони співпраці в кінці 2020р. підписали Підсумкову декларацію. В ній було визнано, що рівень економічної співпраці між Україною та Францією досить високий, а у висновку було зазначено, що подальший розвитку взаємовигідного партнерства між Україною і Францією є дуже важливим. Також було наголошено, що особлива увага сторін надалі буде зосереджена на реалізації поточних спільних українсько-французьких проєктів і зосередженні виробництва в Україні [24].

Стосовно експорту, то у 2021р. основними статтями українського товарного експорту до Франції стали:

- 1) жири та олії тваринного або рослинного походження з часткою 22,1%;
- 2) насіння і плоди олійних рослин з часткою 18,7%;
- 3) залишки та відходи харчової промисловості з часткою 9,8%;
- 4) чорні метали з часткою 7,2%.

Окрім того варто виділити такі товарні групи експортованої продукції – деревина та вироби з неї, добрива, їстівна плоди та горіхи, електричну машини, меблі, одяг та додаткові речі до одягу, текстильні, руди, шлаки і зола [15, 21].

В порівнянні з 2020р. у 2021р. знизилися обсяги українського товарного експорту за групами залишки і відходи харчової промисловості залишки і відходи харчової промисловості на 19,3% та одяг та додаткові речі до одягу – на 29,1%. За іншими групами обсяги експорту зростають або більше, або ж

значно більше ніж 50%. Експорт чорних металів збільшився більше ніж в 3 рази. В 2021р. Україна розпочала експортувати до Франції добрива [15, 21].

Вартість наданих Україною послуг у 2021р. становила 139,8 млн. US \$, це на 0,7% більше у порівнянні з 2020р. Україна постачає Франції послуги у сфері телекомунікацій, комп'ютерні та інформаційні послуги в обсязі 46% від загального, транспортні послуги – 23,4% від загального, ділові послуги – 21,2% від загального та послуги з переробки матеріальних ресурсів – 5,9% від загального [15, 21].

Відтак, Франція як розвинута європейська країна з другим за обсягом економічним потенціалом в Європі для України є дуже важливим партнером. Окрім очевидної економічної вигоди від розвитку експортного потенціалу у цих відносинах, розвиток співпраці сприятиме досягненню Україною її стратегічної мети – вступу до ЄС, оскільки Франція займає впливову позицію в ЄС. Наразі Уряд Франції всіляко сприяє міжнародній торгівлі України, а Франція є однією з країн, які надають Україні допомогу у розвитку економіки та перемоги над ворогом. Але варто визнати, що економічні зв'язки двох країн розвиваються дуже повільно, що не відповідає їх спільним інтересам, і можливості економічного співробітництва України та Франції далеко не вичерпані.

Розвиток ЗЕД для будь-якої економіки дає можливість вийти на нові ринки, розширювати та підвищувати попит на вітчизняну продукцію, збільшення обсяги валютних надходжень, сприяє притоку іноземних інвестицій, забезпечує зростання ВВП. Зазначені результати є передумовою розвитку національної економіки, забезпечують підтримку вітчизняних виробників та подальший розвиток ЗЕД. В кінцевому результаті це дозволяє забезпечувати вищий рівень життя населення.

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIV mezinárodní kolektivní monografie

Аналіз експортної діяльності України вказує на її активну позицію на міжнародних ринках, пошук нових можливостей та нових партнерів. Також ми переконалися, що в Україні є свої проблеми. Частково вони витікають зі стану національної економіки, яка розвивається. Їх вирішення потребує часу і пошуку ефективних рішень. Разом з тим, є ситуації, в яких з проблемами зіштовхуються всі економіки. Наприклад, фінансові кризи чи пандемія. Вони негативно впливають на всі сфери життя і бізнесу. За вирішення всіх проблем відповідають уряди країн, міністерства, відомства, експортери, міжнародні організації та інші зацікавлені суб'єкти. Тому окреслимо максимально повно основні проблеми реалізації експортного потенціалу України.

Взявши до уваги результати нашого дослідження, досвід та знання фахівців тих підприємств, які успішно експортують свою продукцію до різних країн ЄС, Азії, Африки та США, напрацювання і експертні думки науковців, які досліджують питання реалізації експортного потенціалу України, перелік основних проблем експортерів української продукції на міжнародні ринки можна представити наступним переліком [23, 24, 25]: недосконалість українського законодавства у сфері ЗЕД та розвитку експорту, в порівнянні з відповідними нормами, прийнятими у міжнародній практиці; проблемні питання відповідності українського законодавства законодавству країн-членів ЄС; проблеми і недоліки системи сертифікації і контролю якості експортної продукції, в дотриманні вимог до споживчих і екологічних характеристик продукції; складні процедури щодо митного оформлення, отримання ліцензій та дозвільних документів; корупція на різних етапах експортної діяльності; бюрократичні проблеми у процесі отримання дозвільних документів для здійснення експорту; розкоординованість процесів, спрямованих на розвиток експорту; недостатня підтримка українських експортерів з боку держави та її інституцій; труднощі щодо

дотримання всіх вимог, які пред'являються до імпорту в країнах-імпортерах; високі ставки мита в країнах-імпортерах; брак інформації про інституції, які сприяють розвитку експорту; брак інформації про перспективні для експорту міжнародні ринки; наявність тіньової складової експортної діяльності; високий рівень ризику фінансових втрат під час реалізації експортних операцій, складні чи не вигідні умови кредитування експорту; брак спеціально підготовлених фахівців з досвідом роботи у сфері експорту на українських підприємствах; фінансові та інші проблеми, що унеможливають розвиток експортної діяльності українських підприємств; відсутність чіткого стратегічного бачення щодо співпраці з зовнішніми партнерами; низький рівень конкурентоспроможності вітчизняних продуктів.

Зазначені проблеми розвитку експортного потенціалу в тій чи іншій мірі можуть бути вирішені при відповідних зусиллях з боку зацікавлених сторін.

Так наразі експорт України в переважній своїй частині складається з товарів сировинної групи, наприклад, зерно та металопродукція. Для розвитку експортного потенціалу України було б необхідно на недалеку перспективу звернути увагу на підвищення конкурентоспроможності української продукції, переорієнтовувати виробництво на підвищення в обсягах експорту частки наукомістких та інноваційних продуктів, які мають високий рівень доданої вартості. Стосовно послуг – нарощувати обсяги високотехнологічних [25, с.63]. Зазначено переліку проблематичних питань вдосконалення продукції чи не найважливіше. Це скоріше внутрішня проблема, вирішення якої потребує часу та інших ресурсів, і вирішення якої є актуальним і можливим. На цьому шляху є доцільним розвиток перспективних сфер діяльності – інформаційно-комунікаційних технологій, машинобудування, виробництв харчової промисловості, виробництва

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIV mezinárodní kolektivní monografie

продукції для авіаційної та аерокосмічної промисловості, нових креативних послуг, туризму тощо. Такі продукти відповідають зростаючим потребам споживачів і, одночасно, вони дозволяють створювати додану вартість.

Узагальнюючи отримані в процесі аналізу стану експортного потенціалу України на прикладі торговельно-економічних відносин з Францією висновки і взявши за основу систему проблемних питань в розвитку експортного потенціалу України, сформулюємо основні напрями його вдосконалення – рис. 15. На нашу думку, реалізація цих планів посприє зміцненню позиції України як торгового партнера не тільки Франції, а й у взаємовідносинах з ЄС.

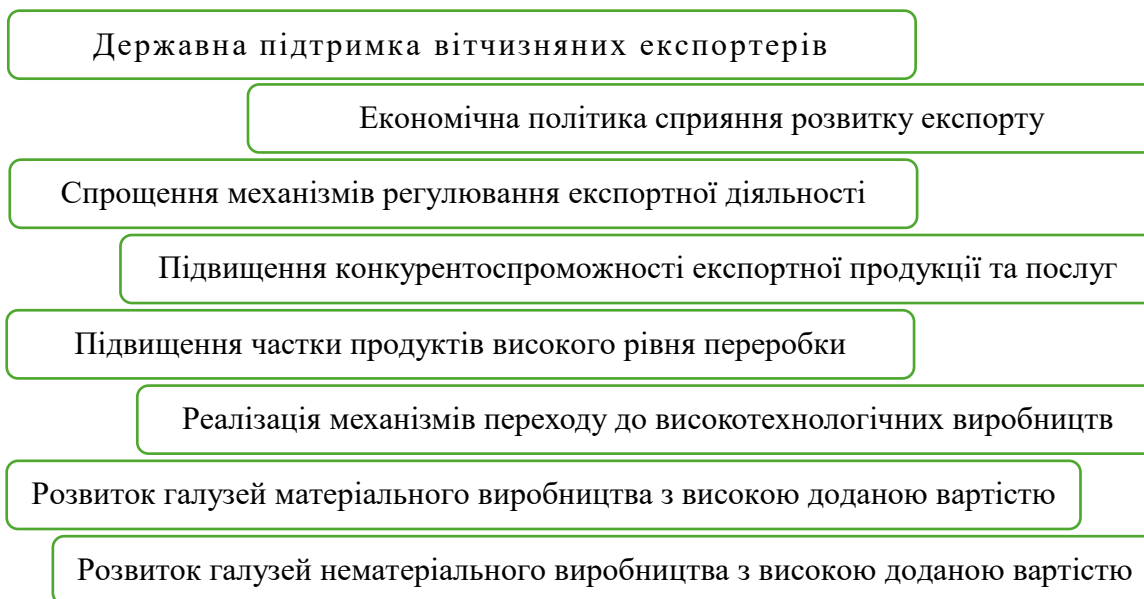

Рис. 15. Перспективні напрями розвитку експортного потенціалу України

Джерело: складено автором

Економічні відносини між Україною та ЄС розвиваються маючи за основу синхронно ратифіковану Верховною Радою України та Європейським Парламентом у 2014р. Угоду про асоціацію між Україною та ЄС. Угода про

асоціацію має на меті підтримку й сприяння розвитку тісних та стабільних економічних зв'язків та політичних відносин. Згідно з цим документом Україна та ЄС утворюють поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі, встановлено правову основу вільного обміну товарами, послугами капіталами, робочою силою між Україною та ЄС, регулюється поступове зближення учасників, коли Україна долучається до спільного з ЄС ринку [26].

В зовнішній торгівлі виділяють сторону пропозиції і сторону попиту. В нашому випадку сторона пропозиції товарів – Україна, реалізує свій експортний потенціал у взаємовідносинах із стороною попиту – країни-члени ЄС. Інструментами цієї взаємодії є елементи системи бар'єрів та стимулів. Бар'єрами виступають мита, квоти, проблеми пошуку потенційних ринків і покупців, невідповідність продукції міжнародним технічним вимогам і стандартам сторони попиту, недоступність торгового фінансування, корупція на кордонах тощо. Стимулами виступають вдосконалення систем регулювання експортних операцій, зниження податків, митні пільги, створення пулів експортерів, фінансове стимулювання експорту, допомога держави малим і середнім підприємствам-експортерам, сприяння розвитку експортної діяльності тощо.

Для України інтеграція до ЄС розкриває можливості щодо зниження бар'єрів та підсилення стимулювання до реалізації експортних можливостей українських експортерів на європейських ринках. Наприклад, експорт продуктів харчування потребує перевірки на відповідність санітарним вимогам ЄС, метою якої є захист здоров'я споживачів. Українська продукція має бути адаптована у відповідності з нормами, запровадженими в ЄС. Після цього українські виробники зможуть отримувати «єврономер», тобто акредитацію уповноваженого експортера і матимуть можливість експортувати товари як євровиробники, що є визнанням високого рівня продукції.

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIV mezinárodní kolektivní monografie

Таким чином, розвиток взаємовідносин на рівні інтеграція України в ЄС та зона вільної торгівлі дозволяє поступово вирішувати ряд проблемних питань і отримувати такі переваги: участь України в єдиному ринку ЄС; статус країни-постачальника продовольчих товарів до ЄС; торговельні преференції; гармонізація національного законодавства з законодавством ЄС; підвищення стандартів українських виробників до рівня світових; розвиток середнього та малого бізнесу; підвищення рівня конкурентоспроможності продукції; впровадження стандартів на рівні ЄС на вітчизняних підприємствах.

Для України євроінтеграція є напрямком подальшого розвитку зовнішньоекономічних відносин з країнами-членами ЄС на рівних паритетних умовах. Тут варто зазначити, що цей напрям є перспективним і для подальшого успішного партнерства в зовнішній торгівлі з Францією. З боку ЄС завдяки вигідному геополітичному положенню і близькому до центру Європи в географічному плані розташуванню Україна визнається пріоритетним партнером. Звідси закономірною є мета зовнішньої політики України щодо здобуття повноправного членства в ЄС.

Висновки. Експортний потенціал держави характеризує можливості національної економіки виробляти та експортувати продукти, ресурси та послуги в даний момент часу, варіювати їх обсяги та асортимент на вимогу ринку і можливості експортерів. Він реалізується через торговельно-економічні відносини між державами, є підсистемою економічного потенціалу і тісно пов'язаний з конкурентоспроможністю експортованої продукції.

Результативність експортної діяльності України суттєво залежать від низки зовнішніх та внутрішніх чинників, які історично співпадають з періодами значного спаду. За Україною в міжнародному розподілі праці закріпилася спеціалізація сільського виробника. Торговельні відносини

України і країн ЄС складають близько 50% від їх загального обсягу Торговельно-економічні відносини України і Франції характеризуються меншими в порівнянні обсягами і представляють перспективний напрям розвитку експортного потенціалу України. Серед проблем, які заважають його розвитку варто зазначити вузьку спеціалізацію значної частки експортованої продукції, брак інвестицій на розвиток та модернізацію експортно-орієнтованих виробництв, брак інноваційних технологій, низький рівень конкурентоспроможності продукції тощо. Позитивними рішеннями для підвищення експортного потенціалу України стане перехід до експорту наукомісткої інноваційної продукції та європейська інтеграція.

Список використаних джерел:

1. Савченко М.В., Хаджинов І.В., Завидовська А.О. Експортний потенціал України та його реалізація у торговельно-економічних відносинах з країнами ЄС. *Економічний вісник*, 2021. №4. С. 89-98.
2. Рахман М.С., Морева М.Ю. Дослідження економічних відносин України з Францією. *Економіка та суспільство*, 2021. Випуск 33. URL : <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/893/856/>
3. Тимошенко Н.Ю. Аналіз товарної структури експортного потенціалу України. *Глобальні та національні проблеми економіки*, 2016. Вип. 12. С.44-48.
4. Іванов, С. В., Ляшенко, В. І., Осадча, Н. В. (2022). Стратегічні напрями формування експортної стратегії України в умовах відновлення економіки. *Економічний вісник Донбасу*, 2022. № 1(67). С. 16-27.
5. Осіпова Л. Динаміка експорту України в умовах повномасштабної війни: проблеми та можливі шляхи їх усунення в контексті євроінтеграції. *Вісник Хмельницького національного університету*, 2022. № 6, Том 2. С.50-54.

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIV mezinárodní kolektivní monografie

6. Kryukova I.O., Kalyna T.Y., Panteleiev V.P., Minakova, S.M. The Export Potential of the Agrarian Sector of Ukraine in a Competitive Environment. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2018. № 3(26). С. 196-207.

7. Сіньмень Хань Методичні підходи до оцінки експортного потенціалу підприємств агропромислового виробництва. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Том 4. № 3. С. 131-138.

8. Gafarov N., Ibrahimov E., & Huseynov M. Analysis the capacity of grain export potential in Ukraine, possible reasons for the decrease and development trends. *Scientific Horizons*, 2022. № 25(12). С. 102-112.

9. Швець А.І. Роль ЄС у відновленні експортного потенціалу України в умовах війни. *Наукові інновації та передові технології*. 2022. № 6(8). С. 447-458.

10. Рибак І., Бабінська О. Місце України в системі міжнародної торгівлі. *ЛЮГОС. Мистецтво наукової думки*, 2020. №9. С. 13-16.

11. Про зовнішньоекономічну діяльність. *Закон України* від 16.04.1991. № 959-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>

12. Потенціал. *Словник інішомовних слів* : веб-сайт. URL : <http://surl.li/ugirr>

13. Лаврів І.М. Теоретичні аспекти формування експортного потенціалу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2016. Вип. 8, Ч.1. С. 129-131.

14. Офіційний сайт Національного банку України. URL : <https://bank.gov.ua/>

15. Офіційний сайт Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

16. Trade Map : website. URL : <https://www.trademap.org/Index.aspx>

17. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL : <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>

18. Франція. *Портал Дія-Бізнес* : веб-сайт. URL : <https://export.gov.ua/country/115-frantsiia>

19. 法国经济 والتصدير الاستيراد فرنسا. *Союзконсалт. Экспорт Импорт Інвестиції* : веб-сайт. URL : <https://souzconsalt.com/product/france/>
20. Harmonized System (HS) Codes. *International Trade Administration* : website. URL : <https://www.trade.gov/harmonized-system-hs-codes>
21. World Bank : website. URL : <https://data.worldbank.org/>
22. Рахман М.С., Морєва М.Ю. Дослідження економічних відносин України з Францією. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 33. URL : <https://economyandsociety.in.ua>
23. Які перспективи й ризики поглиблення економічної співпраці Києва з Парижем. *Український тиждень*, 08.12.2021. № 49 (733). URL: <https://tyzhden.ua/Economics/253849>
24. Торговельно-економічне та інвестиційне співробітництво. *Посольство України у Французькій Республіці* : веб-сайт. URL : <http://surl.li/ugisa>
25. Зовнішня торгівля України: ХХІ століття: монографія / за ред. А.А. Мазаракі. Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2016. 600 с.
26. Угода про асоціацію. *Урядовий портал* : веб-сайт. URL : <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciyu>